

„Człowiek – to brzmi dumnie” – obrachunek z moralnością i historią w opowiadaniach Tadeusza Borowskiego

1. Cele lekcji

a) Wiadomości

Uczeń zna biografię Tadeusza Borowskiego i wybrane opowiadania jego autorstwa (*Pożegnanie z Marią*, *Proszę państwa do gazu*).

Uczeń wie, czym był holokaust. Zna znaczenie słowa nihilizm.

b) Umiejętności

Uczeń potrafi porównać dwa dzieła i wskazać różnice w postrzeganiu człowieka przez Tadeusza Borowskiego i Gustawa Herlinga-Grudzińskiego.

Uczeń definiuje pojęcie nihilizm, eksterminacja, holokaust.

2. Metoda i forma pracy

Metoda podająca i heureka: przedstawienie biografii T. Borowskiego w formie referatu przygotowanego przez jednego z uczniów. Nauczyciel sprawdza wiadomości klasy na temat faktów z II wojny światowej, przede wszystkim dotyczących obozów koncentracyjnych i holokaustu.

Głośna lektura fragmentów opowiadań i ich analiza jako wstęp do dyskusji na temat kondycji moralnej człowieka w ocenie autora *Pożegnania z Marią*.

3. Środki dydaktyczne

1. Zdjęcia przedstawiające więźniów Oświęcimia.
2. Kopie opowiadań Tadeusza Borowskiego.

4. Przebieg lekcji

a) Faza przygotowawcza

Przypomnienie historii niemieckich obozów koncentracyjnych i znaczenia terminu holokaust.

b) Faza realizacyjna

Prezentacja biografii T. Borowskiego: życie poety przed wybuchem II wojny światowej, aresztowanie i Oświęcim, wyzwolenie, trudna rzeczywistość poza krajem (Niemcy, Francja), odnalezienie Marii Rundo i ślub, 1947 – publikacja tomu *Pożegnanie z Marią*, próby samobójcze, wstąpienie do partii i zachłyśnięcie komunizmem, samobójcza śmierć.

Opis rzeczywistości obozowej w opowiadaniach Tadeusza Borowskiego.

1. Pogarda dla słabości, cynizm, zwierzęca przebiegłość – warunki przetrwania w obozie.
2. Człowiek pozbawiony człowieczeństwa – sprowadzenie zachowań jednostki do determinizmu biologicznego.
3. Brak emocji w opisie tragedii obozu koncentracyjnego.

4. Czy opowiadania obozowe T. Borowskiego możemy nazwać nihilistycznymi?
5. Co to jest nihilizm?

Piętno Oświęcimia.

1. „Wspomnienie obozów będzie szło z nami przez całe życie, choć jesteśmy ludźmi jak wszyscy inni na ziemi. Ale na rękę wytatuowano nam numery na znak, że byliśmy niewolnikami” (T. Borowski). Doświadczenie obozu koncentracyjnego i jego wpływ na postrzeganie rzeczywistości z perspektywy wolnego już człowieka.
2. Doświadczenie obozów koncentracyjnych a kondycja moralna człowieka XX wieku.
3. Spustoszenie moralne wywołane wojną.

c) Faza podsumowująca

Opowiadania Tadeusza Borowskiego jako wyraz „zawiedzionej miłości do świata i ludzi”, czy może świadectwo „pasji moralnej” pisarza?

Próba refleksyjnej analizy twórczości obozowej autora *Pożegnania z Marią*.

5. Bibliografia

1. Bolecki W., *Inny świat Gustawa Herlinga-Grudzińskiego*, Warszawa, WSiP 1994.
2. Borowski T., *Utwory wybrane*, oprac. A. Werner, Wrocław, Ossolineum 1991, BN I 276.

6. Załączniki

a) Zadanie domowe

Przypomnij sobie *Inny świat* Gustawa Herlinga-Grudzińskiego. Porównaj sposoby postrzegania i opisu rzeczywistości przez obydwu autorów. Jaki ślad pozostawiło doświadczenie obozowe na ich dalszym życiu?

7. Czas trwania lekcji

90 minut

8. Uwagi do scenariusza

Scenariusz jest przewidziany na dwie godziny lekcyjne. Pierwsza będzie przywołaniem tragicznej biografii Tadeusza Borowskiego. Tutaj też zostanie zarysowany obraz historycznych okoliczności, które tak silnie ukształtowały światopogląd pisarza.

Druga część zajęć będzie analizą dwóch opowiadań Borowskiego. Podsumowaniem lekcji może być próba porównania dwóch wizji człowieczeństwa w powojennym świecie. Wizji Tadeusza Borowskiego z jednej strony i Gustawa Herlinga-Grudzińskiego z drugiej.